

рівня споживання від рівня виробництва. Ринкова економіка сприймається не як сучасний цивілізований механізм використання об'єктивно діючих економічних законів товарного виробництва, а як механізм самозбагачення певних груп людей, стихійний середньовічний спекулятивний ринок

Хоч у створенні ринкового механізму основну роль відіграє ціна, але вона сприймається вже не як грошовий вираз вартості товару, а як договір між продавцем і покупцем па сплату певної суми грошей за придбаний товар [4, с. 88]. Тут також встановлено повну свободу дії суб'єктів ринку у визначенні цін під впливом співвідношення попиту і пропозиції. Заробітна плата (ціна робочої сили) визначається ринком праці, співвідношенням попиту і пропозиції на робочу силу, яке встановлює "роботодавець", виходячи із своїх потреб. Робітники змушені погоджуватися з його умовами, оскільки іншого вибору в них немає: потрібно виживати і за цих умов. Усе це акумулює і закріплює приватна власність суб'єктів ринку, роблячи, таким чином, усіх рівними перед законами ринку, але нерівними в реальному житті. Велика маса людей стає непотрібною "роботодавцям" і веде жебрацький спосіб життя, тоді як невелика групка багатіїв не знає, якими б ще витівками задовольнити свої примхи [2, с. 83]. Тому така форма організації виробництва, є не ефективною, оскільки підриває всі стимули до розвитку виробництва.

Висновок. Тільки по справжньому товарне виробництво, притаманне ринковій економіці, забезпечує кожному товаровиробнику пряму залежність рівня споживання від рівня виробництва, що і є вічним стимулом його розвитку. Оскільки сфера обігу є продовженням процесу виробництва (доведенням товару до споживання), то формування вартості торгівельної послуги відбувається на загальних підставах, а сформована на її основі кінцева вартість товару забезпечує еквівалентний обмін товарами.

Література

1. Павлишенко М.М. Еквівалентний обмін – основа ринкової економіки// Економіка України. – 2007, № 10. – С. 83-93.
2. Павлишенко М.М. Модифікація вартості товару// Економіка України. – 2001, № 7. – С. 48-58.
3. Семюельсон П.А., Нордгауз В.Д. Макроекономіка. – К.: Основи, 1995. – С. 88-97.
4. Орлова О. Ціноутворення в торгівлі// Баланс – 2002 р. – 28 травня, № 22. – С. 41-49.

УДК 330.342:167.1 Проф. Г.І. Башнянин, д-р екон. наук; доц. О.С. Вербова, канд. екон. наук; асист. О.М. Швець, канд. екон. наук; доц. Є.А. Рехлецький, канд. екон. наук – Львівська КА; доц. Г.С. Третяк, канд. екон. наук – Львівський РІДУ УАДУ при Президентіві України

ДЕРЕГУЛЮВАЛЬНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ: ПОНЯТТЯ ТА СПОСОБИ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ

Досліджено проблеми ефективності дерегулювання економічних систем в перехідних економіках. Окреслено поняття дерегулювальна ефективність економічних систем і обґрунтовано способи її репрезентації.

Prof. G.I. Bashnyanyn; assoc. prof. O.S. Verbova.; assist. O.M. Schvets; assoc. prof. E.A. Rekhleckiy – L'viv commercial academy; assoc. prof. G.S. Tretyak – Lviv regional institute of the state management UASM beside President of Ukraine

The deregulation effectiveness of the economical systems: notions and methods of representation

It is researches problems the effectiveness of the deregulation of economical systems in transition economies. It is outlines the deregulation effectiveness of economical systems and proves the methods of it representation.

I. Вступ

У сучасній українській економічній літературі проблема ефективності дерегулювальних процесів залишається малодослідженою. Зокрема, не існує жодної фундаментальної праці, в якій би вона аналізувалася в контексті становлення та розвитку перехідної економіки. Здебільшого згадана проблема аналізується абстрактно або на матеріалі так званих зрілих чи розвинених економічних систем. У статті ми прагнемо дослідити проблему ефективності дерегулювальних процесів у перехідних економіках, які формуються і розвиваються в напрямі становлення та розвитку змішаних систем, тобто ринково-державних та державно-ринкових.

II. Постановка завдання

Метою нашої статті є окреслити поняття дерегулювальна ефективність економічних систем і обґрунтувати способи її репрезентації.

III. Результати

Будь-який теоретичний економічний аналіз, якщо він претендує на практичне застосування, повинен послідовно охоплювати проблему ефективності тих чи інших економічних процесів чи явищ. Наше дослідження дерегулювальних процесів також повинно передбачати (і містити) аналіз їх ефективності, тобто виявлення ступеня їх впливу на ті чи інші регульовані системи. З метою теоретичного аналізу цієї проблеми будемо умовно виходити з того, що ефективність функціонування господарських систем формується і змінюється під впливом тільки одного фактора – дерегулювання. Всі інші фактори впливу на цей підсумковий параметр економічної діяльності ми до уваги не братимемо. Тобто ми виходимо з того, що економічна ефективність (E^e) як певний економічний параметр чи змінна є функцією дерегулювання (DR) і тільки

$$E^e = f(DR).$$

У теоретичному дослідженні така повна елімінація впливу інших факторів (крім заданого, який є також предметом безпосереднього вивчення) не тільки доцільна, а й необхідна, без неї неможливо виявити вплив якогось фактора на ту чи іншу економічну діяльність у чистому вигляді. Тут можливі два основних підходи до вивчення проблем ефективності дерегулювальних процесів: за першого дерегулювання розглядається як основний фактор формування економічної ефективності функціонування певних систем; за другого вона є одним із факторів, який в той чи інший бік змінює початково сфор-

мований рівень економічної ефективності. У першому випадку ефективність виступає як безпосередня функція дерегулювання (графічно цю ситуацію зображено на рис. 1). Усі інші фактори розглядаються як додаткові, що зміщують криву дерегулювальної ефективності у той чи інший бік (рис. 2). У другому випадку дерегулювання розглядається як додатковий фактор, під впливом якого крива економічної ефективності зміщується вгору або вниз на певну відстань (залежно від типу впливу – позитивного чи негативного) (рис 3).

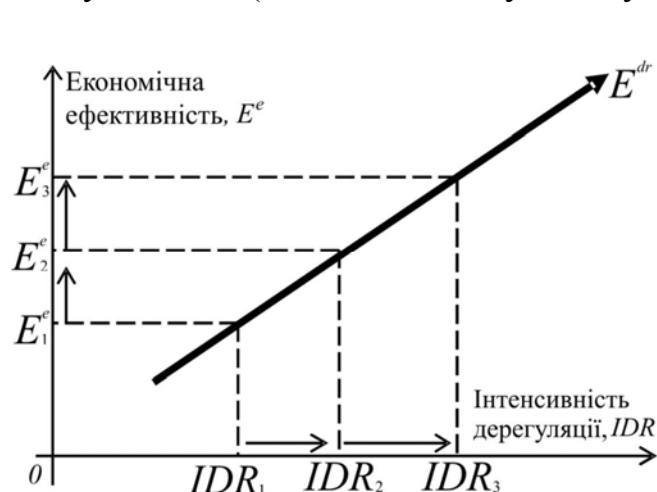

Рис. 1. Деретулювання як основний фактор формування економічної ефективності функціонування господарських систем (варіант позитивного впливу)

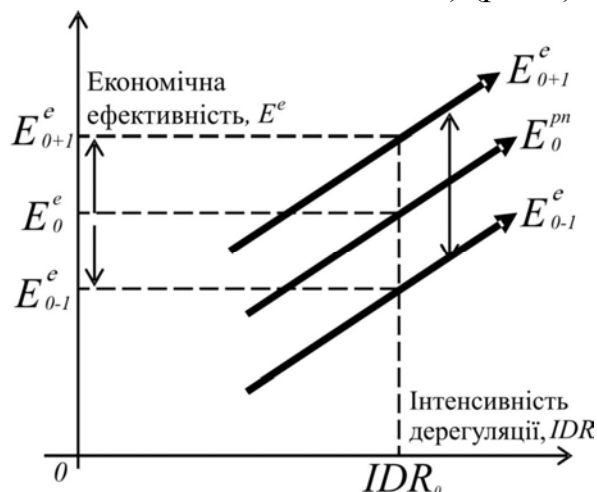

Рис. 2. Вплив недеретулювальних факторів на ефективність функціонування економічних систем (зміщення кривої ефективності під впливом недеретулювальних факторів)

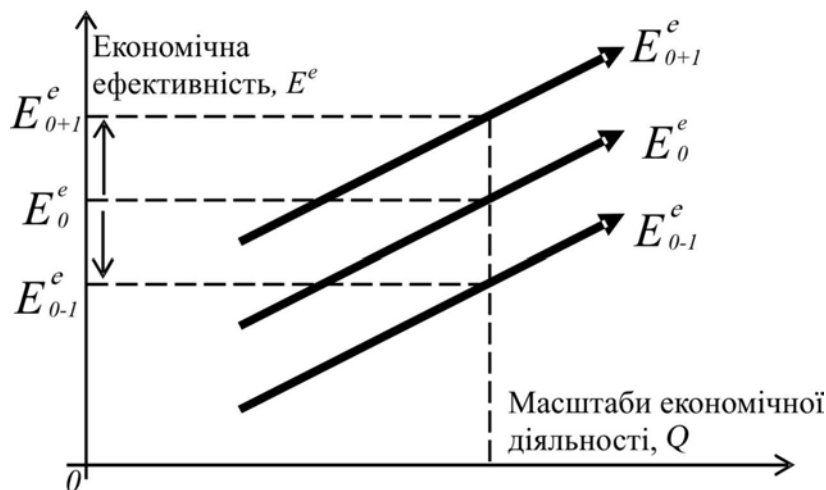

Рис. 3. Зміщення кривої економічної ефективності (варіант позитивної дії ефекту масштабу) під впливом деретулювального фактора

У другому випадку дерегулювання розглядається як додатковий фактор, під впливом якого крива економічної ефективності зміщується вгору або вниз на певну відстань (залежно від типу впливу – позитивного чи негативного).

Загальнотеоретичний аналіз (не кажучи вже про спеціальний конкретний) проблем ефективності дерегулювальних процесів повинен базуватися на попередньому з'ясуванні змісту поняття "деретулювальна ефективність". Вона відображає залежність економічної ефективності функціонування господарських систем від ступеня їх дерегулювання, тобто в загальній функції де-

регулювальної ефективності як незалежна змінна виступає змінна інтенсивності дерегулювання, а як залежна змінна – власне економічна ефективність функціонування господарських систем. Спрощений варіант цієї функції можна представити загальною формулою як певне співвідношення диференціальних (приросних) величин економічної ефективності (E^e) та інтенсивності дерегулювання (DR) (рис. 4):

$$E^{dr} = (dE^e : dDR) \times 100$$

Ця загальна формула дерегулювальної ефективності показує як змінюється економічна ефективність функціонування господарських систем зі зміною ступеня їх дерегулювання на одиницю.

Дерегулювальна ефективність як певна функціональна залежність між економічною ефективністю функціонування господарських систем і зміною інтенсивності їх дерегулювання може бути представлена різними способами. Кожен із способів має свою специфіку і базується на певній ідеології вимірювання цього економічного параметра.

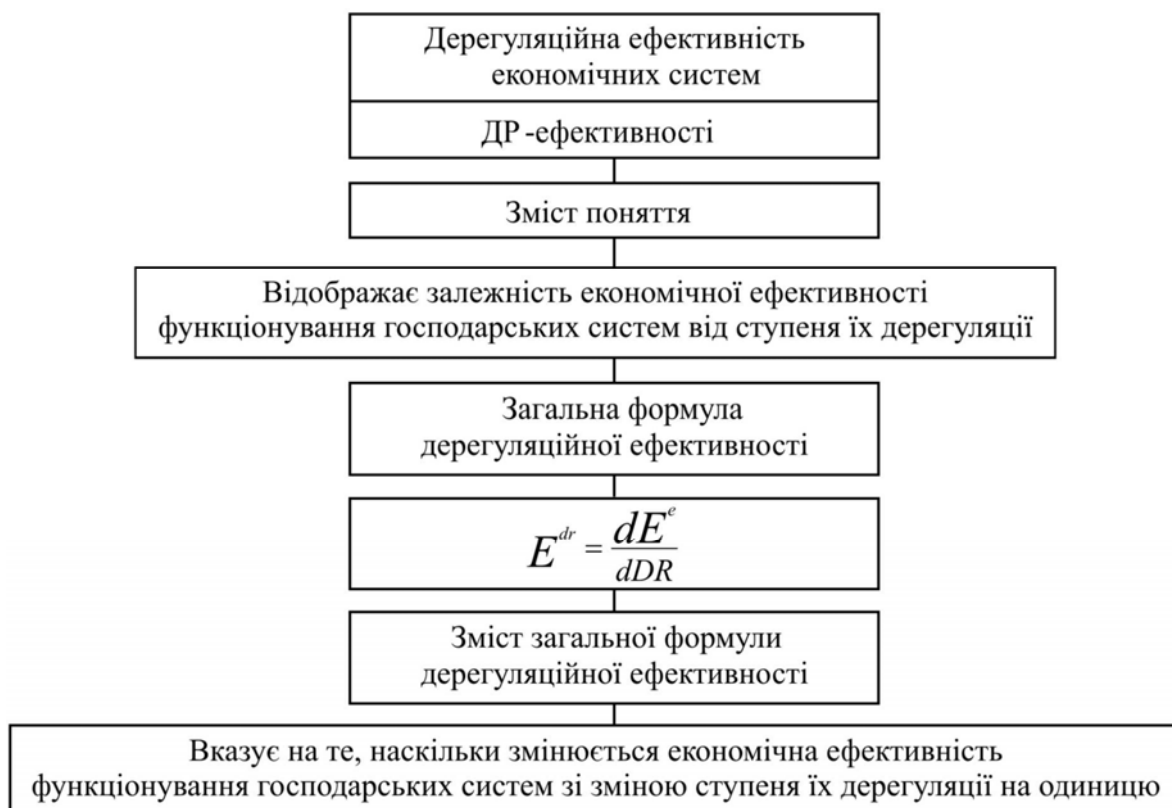

Рис. 4. Зміст поняття "дерегулювальна ефективність" економічних систем

Наш аналіз досвіду економічного аналізу, а також практики господарювання (в тому числі і практики економічного вимірювання) дав змогу виокремити, принаймні, п'ять способів зображення (представлення) дерегулювальної ефективності як функції впливу дерегулювання на економічну ефективність функціонування господарських систем (рис. 5).

Спосіб 1 – точкове зображення дерегулювальної ефективності, за якого ДР-ефективність (дерегулювальна ефективність) – це певне співвідношення між змінами ефективності і змінами рівня дерегулювання. Можна вважати, що на основі точкового зображення дерегулювальної ефективності фор-

мується і особливий її метрологічний тип. Це так звана точкова ДР-ефективність. Такий тип дерегулювальної ефективності має певний сенс лише при статичному економічному аналізі, коли функціональний зв'язок між економічними параметрами вивчається на певний момент часу і не допускається ніякого лагу часу між економічною дією та економічним результатом (умовно вважається, що будь-яка економічна дія супроводжується в момент її здійснення формуванням певного економічного результату).

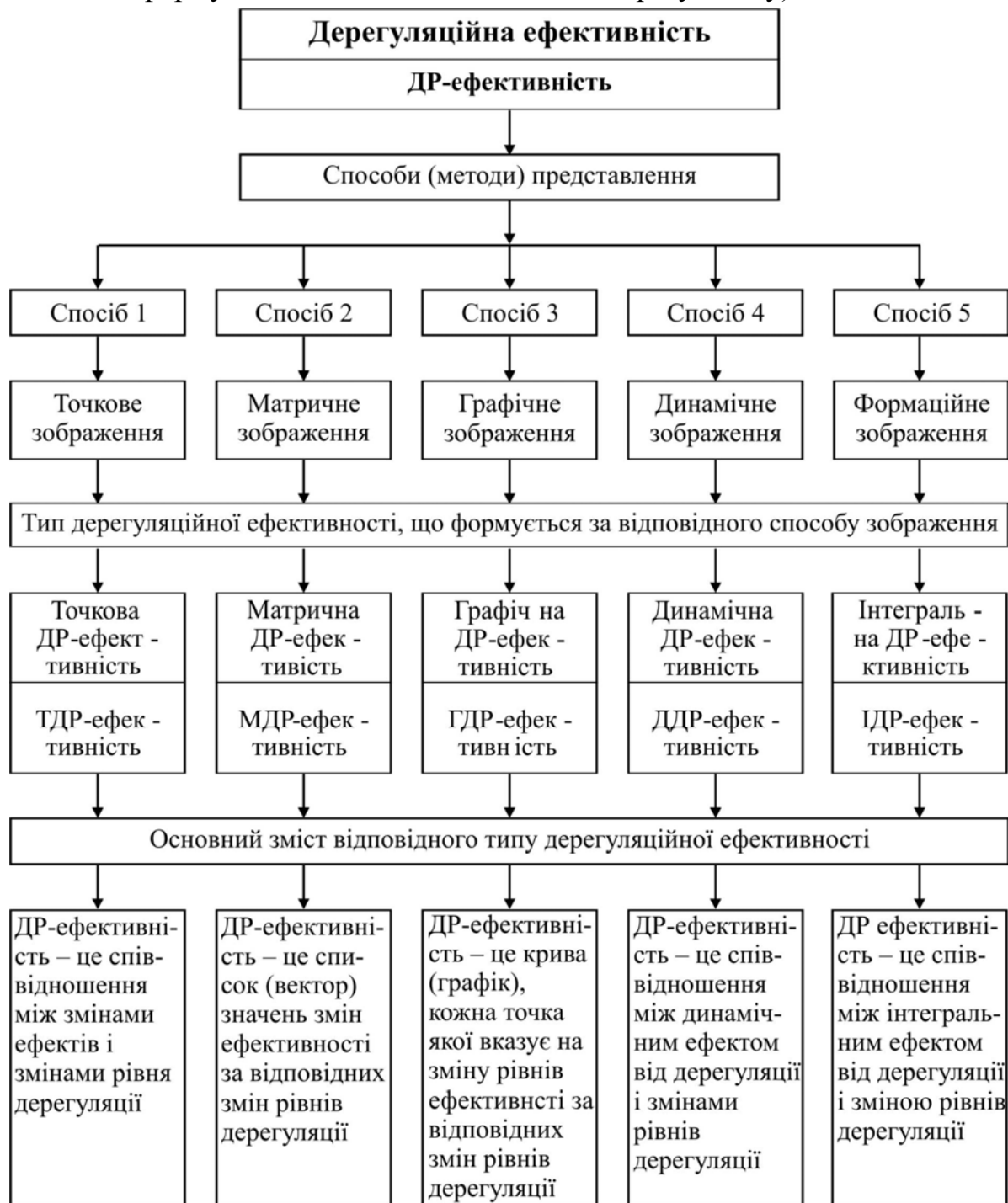

Рис. 5. Способи представлення дерегулювальної ефективності економічних систем

Точкова дерегулювальна ефективність може бути визначена трьома методами, кожному з яких відповідає свій тип (підтип, вид) ефективності.

Метод 1 – формування диференціальної точкової ДР-ефективності як певного співвідношення між диференціальними (приросними) значеннями дерегулювального ефекту (dE^{dr}) і диференціальними (приросними) значеннями дерегулювання (dDR). Такий диференційний тип точкової ДР-ефективності визначається за формулою

$$ДТДР\text{-ефективність} = dE^{dr} : dDR.$$

Метод 2 – формування інтегральної точкової ДР-ефективності як співвідношення загальних (інтегральних) значень дерегулювального ефекту (TE^{dr}) і рівня дерегулювання (TDR): $ІТДР\text{-ефективність} = TE^{dr} : TDR$.

Метод 3 – формування змішаної точкової ДР-ефективності як співвідношення диференціальних значень дерегулювального ефекту (dE^{dr}) і загальних рівнів дерегулювання (TDR)

$$ЗТДР\text{-ефективність} = dE^{dr} : dTDR.$$

Спосіб 2 – матричне (табличне, векторне) зображення дерегулювальної ефективності, за якого формується такий особливий метрологічний тип цього параметра, як матрична ДР-ефективність, що виступає як певний список (вектор) значень змін ефективності за відповідних змін рівнів дерегулювання. Матрична ДР-ефективність може бути двоякою: прямою і оберненою. Пряма матрична ДР-ефективність – це список (вектор) значень ДР-ефективності за відповідних рівнів дерегулювання, а обернена матрична ДР-ефективність – це список (вектор) значень рівнів дерегулювання за відповідних рівнів ДР-ефективності.

Спосіб 3 – графічне зображення ДР-ефективності, на основі якого формується такий специфічний її тип, як графічна ДР-ефективність. Це крива (графік), кожна точка якої вказує на зміну рівнів ефективності за відповідних змін рівнів дерегулювання. Ця графічна ДР-ефективність також може бути зображена різними методами, на основі кожного з яких формується її особливий метрологічний вид. По-перше, це інтегральна графічна ДР-ефективність, яка зображається кривою (графіком), кожна точка якої вказує на рівні ДР-ефективності за відповідних рівнів дерегулювання систем (рис. 6). По-друге, це апроксимована інтегральна ДР-ефективність, яка зображається графічно як пряма (графік), кожна точка якої вказує на рівні ДР-ефективності за відповідних рівнів дерегулювання систем (рис. 7). По-третє, це диференціальний графік ДР-ефективності як пряма чи крива, кожна точка якої вказує на диференціальні значення рівнів ДР-ефективності за відповідних змін рівнів дерегулювання систем. Вона може бути реалізована у двох варіантах – неапроксимованому і апроксимованому (рис. 8 і 9).

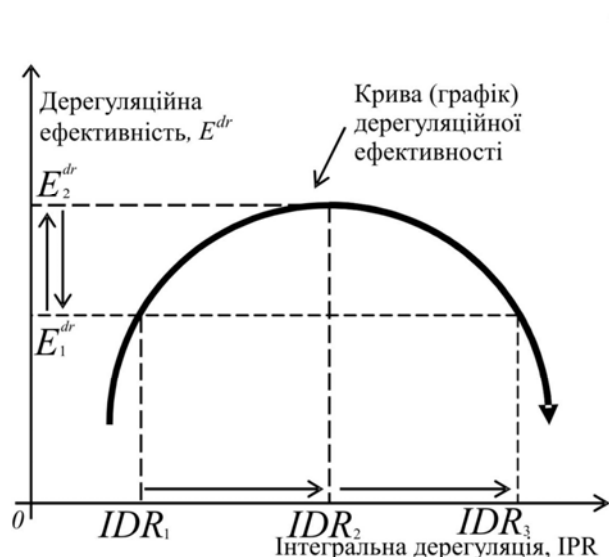

Рис. 6. Інтегральне графічне зображення дерегулювальної ефективності (варіант переходу позитивного впливу в негативний)

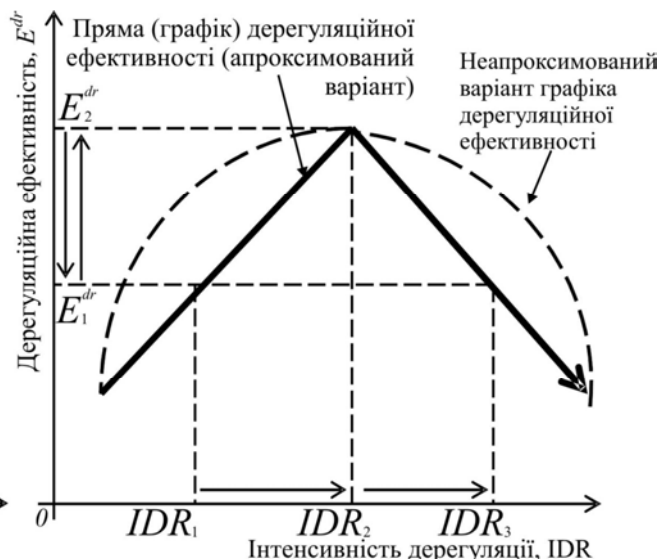

Рис. 7. Апроксимоване інтегральне графічне зображення дерегулювальної ефективності (варіант переходу позитивного впливу в негативний)

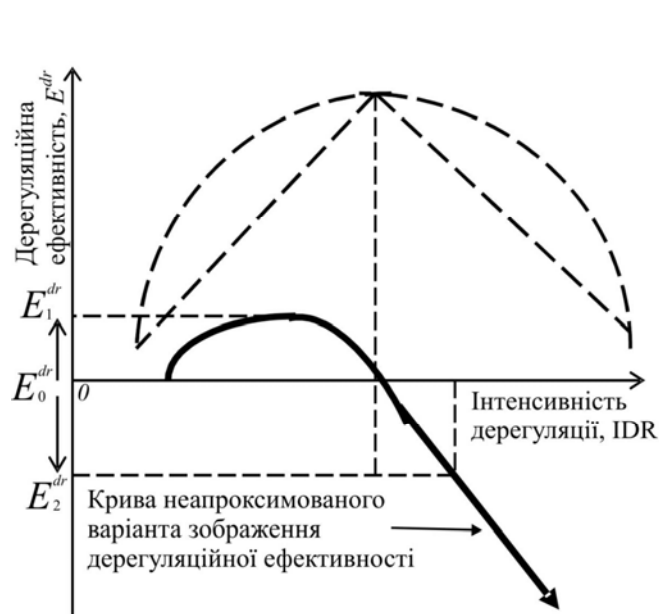

Рис. 8. Диференціальне графічне зображення дерегулювальної ефективності (неапроксимований варіант переходу позитивного впливу в негативний)

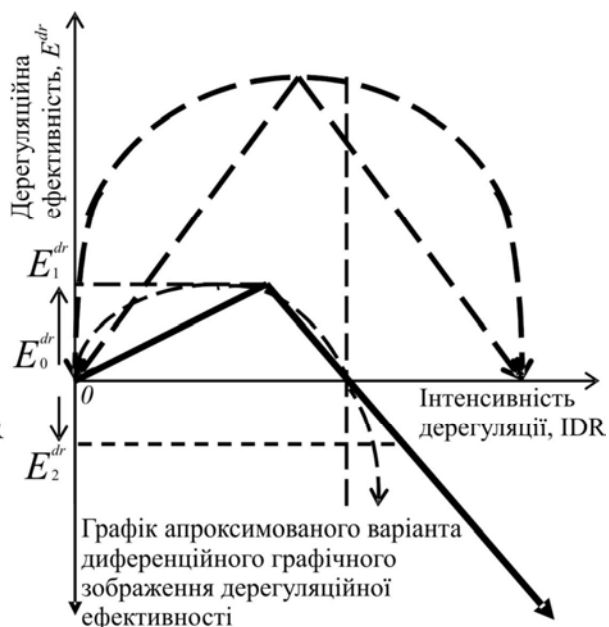

Рис. 9. Диференціальне графічне зображення дерегулювальної ефективності (апроксимований варіант переходу позитивного впливу в негативний)

Спосіб 4 – динамічне зображення ДР-ефективності, на основі якого також формується такий специфічний її метрологічний тип, як динамічна ДР-ефективність. Динамічна ДР-ефективність – це співвідношення між динамічним ефектом від дерегулювання і зміною рівнів дерегулювання. Вона також може визначатися різними методами, кожен з яких веде до формування специфічного її метрологічного виду (рис. 10). По-перше, це статична ДР-ефективність як співвідношення поточного дерегулювального ефекту і поточного масштабу, чи обсягу, дерегулювання. По-друге, це динамічна ДР-ефективність як співвідношення віддаленого дерегулювального ефекту і поточного

обсягу дерегулювання. По-третє, це гіпердинамічна ДР-ефективність як співвідношення гіпервіддаленого дерегулювального ефекту і поточного обсягу дерегулювання. По-четверте, це метагіпердинамічна (історична) ДР-ефективність як співвідношення метагіпервіддаленого дерегулювального ефекту і поточного обсягу дерегулювання. Динамічна ДР-ефективність може визначатися у двох варіантах: а) з позицій урахування чистого дерегулювального ефекту, коли ми беремо до уваги лише ту частину інтегрального економічного ефекту, яка виступає як функція розвитку дерегулювальних процесів.

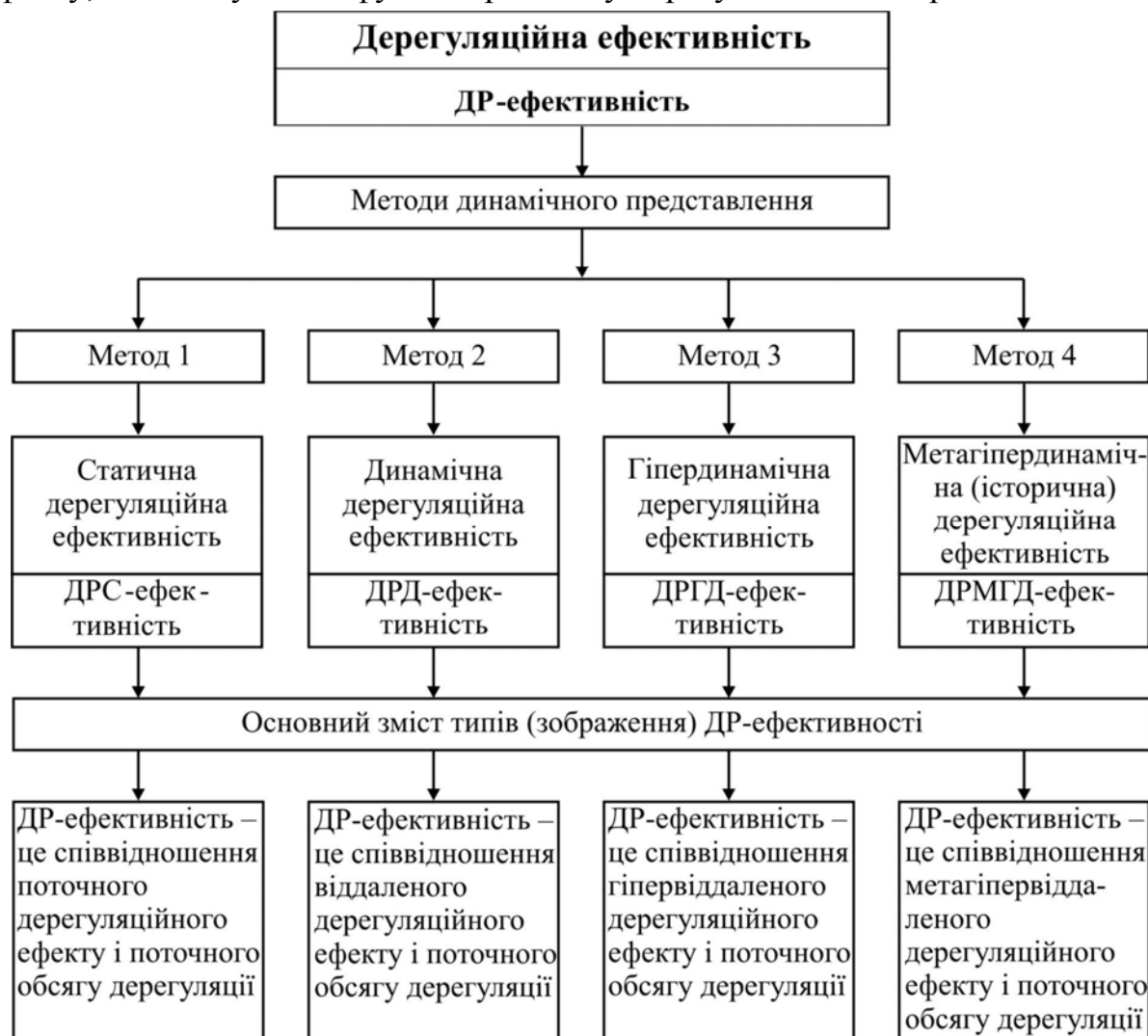

Рис. 10. Методи динамічного представлення дерегулювальної ефективності

З позицій врахування цього чистого дерегулювального ефекту можна умовно виокремити кілька типів (і відповідні їм формули) дерегулювальної ефективності динамічного порядку.

Тип 1 – статична дерегулювальна ефективність (ДРС-ефективність), яка визначається за формулою

$$E^{drc-n} = E_f^{drp} : DR,$$

де: E^{drc-n} – статична дерегулювальна ефективність; E_f^{drp} – поточний дерегулювальний ефект, що проявляється в короткотривалому ринковому періоді, DR -масштаби дерегулювання.

Тип 2 – власне динамічна дерегулювальна ефективність, яка вже визначається як співвідношення віддаленого (проявляється в довготривалому ринковому періоді) дерегулювального ефекту і масштабів дерегулювання цього періоду (DR):

$$E^{drd-n} = E_f^{drv} : DR.$$

Тип 3 – гіпердинамічна дерегулювальна ефективність як співвідношення гіпервіддаленого (проявляється в гіпердовготривалому ринковому періоді) дерегулювального ефекту (E_f^{drhv}) і масштабів дерегулювання поточно-го періоду (DR):

$$E^{drhv-n} = E_f^{drhv} : DR.$$

Тип 4 – метагіпердинамічна (навіть, можна сказати, історична) дерегулювальна ефективність як співвідношення між метагіпервіддаленими дерегулювальними ефектами (E_f^{drmhv}) і масштабами дерегулювання даного періоду (DR) [1-4]:

$$E^{drmhv-n} = E_f^{drmhv} : DR.$$

Якщо динамічна дерегулювальна ефективність досліджується з позицій урахування валового ефекту дерегулювання, умовно можна виділити інші її типи.

Тип 1 – статична дерегулювальна ефективність, яка визначається за такою ж схемою, як і аналогічний тип ефективності, що формується за принципом урахування чистого ефекту, тобто

$$E^{drc-w} = E_f^{drp} : DR,$$

де: E^{drc-w} – статична дерегулювальна ефективність (варіант валового чи чистого впливу); E_f^{drp} – поточний (чистий, який ще збігається з валовим) ефект дерегулювання; DR -масштаби дерегулювання.

Тип 2 – динамічна дерегулювальна ефективність у валовому варіанті, при визначенні якої ми зіставляємо динамічний валовий ефект (який виступає як сума статичного і власне динамічного) і масштаби дерегулювання, тобто

$$E^{drd-w} = [E_f^{drp} + E^{drv}] : DR,$$

де: E^{drd-w} – динамічна дерегулювальна ефективність у її валовому варіанті; E_f^{drp} і E^{drv} – дерегулювальні ефекти, відповідно, поточний (проявляється в короткотривалому ринковому періоді) і віддалений (проявляється в довготривалому ринковому періоді); DR -масштаби дерегулювання.

Тип 3 – гіпердинамічна дерегулювальна ефективність (у валовому варіанті), що визначається як співвідношення валового дерегулювального ефекту за весь період, включаючи кінець гіпердовготривалого ринкового періоду і масштабів дерегулювання:

$$E^{drhd-w} = [E_f^{drp} + E_f^{drv} + E_f^{drhv}]: DR,$$

де E^{drhd-w} – гіпердинамічна дерегулювальна ефективність (валовий варіант); E_f^{drp} , E_f^{drv} , E_f^{drhv} – дерегулювальні ефекти, відповідно, поточний, віддалений і гіпервіддалений (що проявляються, відповідно, в короткотривалому, довготривалому і гіпердовготривалому ринкових періодах); DR – масштаби дерегулювання.

Тип 4 – метагіпердинамічна (історична) дерегулювальна ефективність (валовий варіант) як співвідношення між валовим дерегулювальним ефектом, що формується впродовж усіх ринкових періодів (тобто сума поточного, віддаленого, гіпервіддаленого і метагіпервіддаленого ефектів), і масштабів дерегулювання:

$$E^{drmhd} = [E_f^{drp} + E_f^{drv} + E_f^{drhv} + E_f^{drmhv}]: DR,$$

де: $E^{drmhd-w}$ – метагіпердинамічна (історична) дерегулювальна ефективність (валовий варіант); E_f^{drp} , E_f^{drv} , E_f^{drhv} , E_f^{drmhv} – дерегулювальні ефекти, відповідно, поточний, віддалений, гіпервіддалений, метагіпервіддалений (проявляються, відповідно, в короткотривалому, довготривалому, гіпердовготривалому і метагіпервіддаленому ринковому періодах).

Спосіб 5 і основний – формаційний, внаслідок і на основі якого формується так звана формаційна (інтегральна, інтегрально-формаційна) ДР-ефективність. За умов використання цього способу зображення дерегулювальна ефективність виступає як співвідношення інтегрального ефекту від дерегулювання і зміни масштабів дерегулювання. За формаційного способу представлення дерегулювальної ефективності ми спочатку окремо визначаємо вплив дерегулювання на кожну із сфер господарських систем – економічну, соціальну і духовну, що дає підстави виділити три методи (різновиди) такого представлення: 1) власне економічне представлення, за якого ми відображаємо те, як дерегулювання впливає на ефективність функціонування економічної сфери господарських систем, на основі цього представлення формується так звана економічна ДР-ефективність; 2) соціальне представлення, за якого виявляємо вплив дерегулювання на ефективність функціонування соціальної сфери господарських систем; 3) духовне (чи соціально-духовне, соціально-інтелектуальне) представлення, коли прагнемо виявити те, як дерегулювання впливає на ефективність функціонування духовної сфери економічних систем. Двом останнім методам представлення відповідають такі типи дерегулювальної ефективності як соціальна і духовна.

Кожен із трьох типів дерегулювальної ефективності може визначатися різними прийомами: а) з позицій чистого впливу дерегулювання на функціонування певної сфери господарських систем; б) з позицій так званого валового впливу, коли ми враховуємо не тільки чистий дерегулювальний ефект, що формується у межах певної сфери господарських систем, а й той ефект, що проявляється в сферах нижчого порядку. З позицій урахування лише чис-

того дерегулювального ефекту ми можемо виокремити формування вказаних вище трьох типів дерегулювальної ДР-ефективності – економічної, соціальної і духовної, кожна з яких відображає вплив дерегулювання на функціонування відповідної сфери господарських систем – економічної, соціальної і духовної. Економічна (чиста) дерегулювальна ефективність визначається як співвідношення чистого економічного дерегулювального ефекту (E_f^{dre}) і масштабів дерегулювання (DR):

$$E^{dre-n} = E_f^{dre} : DR,$$

соціальна (чиста) – як співвідношення соціального (чистого) дерегулювального ефекту (E_f^{drc}) і масштабів дерегулювання:

$$E^{drc-n} = E_f^{drc} : DR,$$

а духовна (чиста) – як співвідношення духовного (чистого) дерегулювального ефекту (E_f^{drd}) і масштабів дерегулювання:

$$E^{drd-n} = E_f^{drd} : DR.$$

При спробі виявити формаційну ДР-ефективність з позицій валового впливу дерегулювання на ефективність функціонування господарських систем потрібно зіставити валовий дерегулювальний ефект, який визначається як сума економічного і соціального ефектів, або сума економічного, соціального і духовного ефектів, з масштабами дерегулювання.

Реалізуючи такий метрологічний підхід, ми можемо визначити інтегрально-формаційну ДР-ефективність, яка відображає вплив дерегулювальних процесів не тільки на ефективність функціонування економічної (чи якоїсь іншої сфери), а й соціальної і соціально-духовної сфер господарських систем. Умовно можна виділити два типи інтегрально-формаційної ДР-ефективності: неповну, і повну. Перша відображає вплив дерегулювальних процесів на ефективність функціонування економічної і соціальної сфер господарювання і визначається за формулою:

$$E^{ifdr-ww} = [E_f^{dre} + E_f^{drs}] : DR,$$

де: $E^{ifdr-ww}$ – неповна інтегрально-формаційна дерегулювальна ефективність; E_f^{dre} і E_f^{drs} – дерегулювальні ефекти, відповідно, економічного і соціального порядку; DR -масштаби дерегулювання.

Друга відображає вплив дерегулювальних процесів на ефективність функціонування економічної, соціальної і духовної сфер:

$$E^{ifdr-wn} = [E_f^{dre} + E_f^{drs} + E_f^{drd}] : DR,$$

де: $E^{ifdr-wn}$ – повна інтегрально-формаційна дерегулювальна ефективність; E_f^{dre} , E_f^{drs} , E_f^{drd} – дерегулювальні ефекти, відповідно, економічного, соціального і духовного порядку.

IV. Висновки

Таким чином, у теоретичному економічному аналізі дерегулювальна ефективність (вплив дерегулювання на економічну ефективність) зображається різними способами.

По-перше, так званим точковим, коли вона розглядається як певне (і одне) співвідношення між змінами величини економічних (дерегулювальних) ефектів і змінами масштабів дерегулювання. На основі точкового зображення формується такий метрологічний тип дерегулювальної ефективності як точкова *ДР*-ефективність. Точкова *ДР*-ефективність може реалізовуватися у трьох варіантах: диференціальному – як співвідношення диференціальних, тобто приростних величин відповідних параметрів дерегулювального ефекту і масштабів дерегулювання; інтегральному – як співвідношення інтегральних, тобто загальних величин дерегулювального ефекту і масштабів дерегулювання; змішаному – коли диференціальні величини дерегулювального ефекту зіставляються з загальними масштабами дерегулювання.

По-друге, матричне (табличне чи векторне) зображення дерегулювальної ефективності, за яким вона – це список (вектор) значень змін ефективності при відповідних змінах масштабів дерегулювання. Матричне зображення також реалізовується (може реалізовуватись) у двох варіантах – прямому (коли певні значення дерегулювальної ефективності ставляться у відповідність до певних масштабів дерегулювання) і оберненому (коли вже масштаби дерегулювання ставляться у відповідність з певними значеннями величин дерегулювальної ефективності).

По-третє, це графічне зображення дерегулювальної ефективності, за яким вона виступає як крива (графік), кожна точка якої вказує на зміну рівнів ефективності при відповідних змінах масштабів дерегулювання. Графічне зображення дерегулювальної ефективності може реалізовуватись у трьох варіантах: інтегральному графічному, при якому *ДР*-ефективність є кривою або графіком, кожна точка якої вказує на рівні *ДР*-ефективності при відповідних масштабах дерегулювання систем; апроксимованому інтегральному, коли *ДР*-ефективність уже розглядається як пряма, кожна точка якої вказує на рівень *ДР*-ефективності при відповідних масштабах дерегулювання систем; диференціальному, за якого *ДР*-ефективність – це пряма чи крива, кожна точка якої вказує на диференціальні значення рівня *ДР*-ефективності при відповідних змінах масштабів дерегулювання систем. Диференціальне зображення *ДР*-ефективності може бути двояким – неапроксимованим, коли *ДР*-ефективність зображено у вигляді кривої, і апроксимованим, коли її зображують у вигляді зламаної прямої, яка має зростаючу і спадаючу ділянки.

По-четверте, це динамічне зображення *ДР*-ефективності, за яким вона – це співвідношення між динамічним ефектом дерегулювання і масштабами останньої. На основі цього зображення формується такий особливий чи специфічний тип *ДР*-ефективності як динамічна *ДР*-ефективність. Вона може зображатись, принаймні, чотирма способами, кожен із яких формує специфічний метрологічний тип динамічної *ДР*-ефективності: статичний – як співвідношення поточного (в короткотривалому ринковому періоді) дерегулювального ефекту і масштабів дерегулювання; власне динамічний – як співвідношення віддаленого (в довготривалому ринковому періоді) дерегулюваль-

ного ефекту і масштабів дерегулювання; гіпердинамічний – як співвідношення гіпервіддаленого (в гіпервіддаленому ринковому періоді) дерегулювального ефекту і масштабів дерегулювання; метагіпердинамічний – як співвідношення метагіпервіддаленого (в метагіпервіддаленому ринковому періоді) дерегулювального ефекту і масштабів дерегулювання.

Динамічна *ДР*-ефективність може визначатися у двох варіантах – з врахуванням чистого і валового дерегулювального ефекту. У першому випадку дерегулювальні ефекти певного періоду зіставляються з поточними масштабами дерегулювання. У другому – дерегулювальний ефект з наростаючим підсумком (дерегулювальний ефект вищого порядку містить у собі як складову дерегулювальний ефект нижчого порядку) зіставляється з поточними масштабами дерегулювання.

По-п'яте, це так зване формаційне представлення *ДР*-ефективності, коли вона розглядається як співвідношення між інтегральним ефектом від дерегулювання і її масштабами. Інтегральний ефект розглядається при цьому як сума чи єдність економічного, соціального і духовного дерегулювальних ефектів. На основі даного уявлення формується такий особливий метрологічний тип *ДР*-ефективності як формаційна *ДР*-ефективність. Вона може бути троякою: власне економічною, яка відображає вплив дерегулювання на функціонування економічної сфери господарських систем; соціальною, що відображає вплив дерегулювання на ефективність функціонування соціальної сфери господарських систем; духовною, яка відображає вплив дерегулювання на ефективність функціонування духовної сфери господарських систем. Кожен з формаційних (формаційно-метрологічних) типів *ДР*-ефективності може проявлятися у двох варіантах: з врахуванням чистого (коли співставляються дерегулювальний ефект відповідного типу і масштаби дерегулювання) і валового дерегулювального ефекту (коли співставляються дерегулювальні ефекти, що формуються за принципом "наростаючого підсумку", тобто коли дерегулювальний ефект вищого порядку містить у собі дерегулювальний ефект нижчих порядків за масштабами дерегулювання).

Література

1. Долішній М.І., Копич І.М., Загорський В.С. Становлення і розвиток систем економічного оцінювання перехідних економік: проблеми природи, типологізації і кліометричного аналізу// Економетричні методи і моделі в економіці: теорія і практика. Ч. 1. – Львів, 1998. – С. 8-20.
2. Башнянин Г.І., Копич І.М., Герцунь М.П., Коцупей В.М. Національні мікроекономічні системи: проблеми типологізації і кліометричного аналізу// Вісник Тернопільської академії народного господарства. Спецвипуск 1. За матер. міжнар. наук. конф. "Проблеми економічної інтеграції України в Європейський Союз: мікроекономічний аспект" – Тернопіль: ТАНГ, 1997. – С. 27-29.
3. Башнянин Г.І., Копич І.М. Інтенсивні економічні системи: проблеми типологізації, історичної еволюції і кліометричного аналізу// Вісник Тернопільської академії народного господарства. – Тернопіль: ТАНГ, 1998, вип. 3. – С. 6-16.
4. Башнянин Г.І., Копич І.М. Інтелектуальні економічні системи: проблеми природи, історичної і функціональної типологізації та кліометричного аналізу// Вісник Львівської комерційної академії: Серія економічна. – Львів: Коопосвіта. – 1999, вип. 5. – С. 42-52.